

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto . . .	6 for.	20 kr.
„ pol leta . . .	3 „	30 „
„ četert leta . . .	1 „	70 „
„ mesec . . .	— „	60 „

Po pošti:

Za celo leto . . .	7 for.	50 kr.
„ pol leta . . .	3 „	80 „
„ četert leta . . .	2 „	— „
„ mesec . . .	— „	70 „

SLOVENEK.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; večje pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štampelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

Slav. 8.

V Celovcu v sredo 15. novembra 1865.

Tečaj I.

Program slovenskih federalistov.

VIII.

„Misli o političnem programu, ktere so v Mariboru razodeli slovenski rodoljubi,“ ne naznanjajo na drobno, kako si razumevajo avtonomijo ali samoupravo posameznih dežel. „Slovenec“ pa, kateri si je namenil, peljati in kazati samoupravo od najnižje stopnje — od „soseske“, — do najviše — do „države“, — mora še govoriti o samoupravi „dežele“, „deželne skupine“ in „države“.

Samouprava ali avtonomija posameznih dežel bode dosti obširna, ako se jim prepusté vsa tista opravila, ktera po oktoberski diplomati ne spadajo v oblast državnega zbora, to je vse reči, ki se ne dotikajo cesarske rodbine, zunanjih zadev, vojništva, državnih financ in vesoljnih kupčijskih zadev. Najpoglavnejše teh zadev naštejemo bolj na drobno. Gospodarjenje z deželnim premoženjem, — prevdarek deželnih dohodkov in stroškov, — naklada davkov za deželne namene, — deželne zdravniške naprave: bolnišnice, zdravniki, kuga itd., — deželno kmetijstvo in gojzdnarstvo — zidarije iz deželnih dohodkov, — deželna policija ali skerb za javno varnost, — vse deželne naprave za uboge, sirote itd., — vse občinske in šolske zadeve, — vse deželne ceste, — dajanje pripreg, preskerbljevanje in vkartiranje vojščakov, — deželne hranilnice, denarnice v podporo v denarni sili, deželne banke itd. . . . vse te in enake pravice izročujemo posameznim deželam, in pri tem našem poganjanju bodo nas menda podpirali vsi deželni zbori, kedar bode jim privoljeno govoriti in delati po svoji volji. Kar deželam prepušča oktoberska diploma, tega naj se resnični avtonomisti terdno derže in tako delajo za svojo deželo pametno in koristno: kajti domači možje, ki so po zaupanju in

volji cele dežele v deželnem zboru zbrani, bodo za svojo deželo gotovo tudi najbolje skerbili.

Zdaj pa prestopimo k deželnim skupinam, — tudi te imamo za podlago stanovitne in resnične samouprave. Te skupine so tudi pravo znamenje federalistične sisteme. Centralisti hočejo vse dežele našega cesarstva zlititi v enolično celoto, skorej vso oblast prideržati državnemu zboru, deželnim zborom pa le vreči to in uno suho malenkost. Na to sistemo tiščijo le nekateri Nemci in birokrati, ki iščejo za svoje prenapete namere na Dunaju sreče, podpore in obstanka. Veliko tacih ni, tim več je pa dualistov, to je tacih, ki hočejo naše cesarstvo na dvoje razsekati, in v enej polovici Nemce, v drugej pa Madjare postaviti za gospode, Slovane pa obema vreči pod nogo. Dualizem torej ni nič drugega, kakor dvojni centralizem in ima za svoje prijatelje menda skorej vse Madjare in med Nemci vse tiste, katerim se sanja od velike Nemčije, ki bi objemala vse Slovane takraj Litave.

Slednjič so še federalisti, to je tisti, kateri hočejo postaviti Avstrijo na podlago narodne ravnopravnosti in zgodovinskih spominov. Njih geslo je: „Enaka bremena — enake pravice“. Po njih sistemi naj se napravi državni zbor, kateri bi obravnaval vse tiste reči, ktere mu gredo po oktoberski diplomati, to je reči, ki zadevajo pravice, dolžnosti in prid vseh kraljestev in dežel skupaj. Po imenu so pa te le: Vse, kar zadeva vojaško nabiro, — kar se tiče kovanega ali papirnatega denarja, colne in kupčijske, pošne, telegrafične in železnocestne zadeve; — finančni stan države, to je: dohodki in potroški, posojila, prodaja ali zadolženje nepremakljivega državnega premoženja, povišanje obstoječih in vpeljanje novih davkov, davščin in dacov.

Zraven tega državnega zbora, ki bi obravnaval ravno imenovane reči in zraven deželnih zborov, v katerih oblast bi spadale zgorej našete zadeve, hočejo federalisti še imeti skupinske zborove, kateri bi opravljali nekatere zadeve več takih dežel, ktere po zgodovini, po narodnosti in po drugih vzajemnih razmerah delajo eno celoto. Federalisti nočejo tako imenovanega ožega državnega zbora, v katerem bi imeli svoje poslance vsi narodi predlitavskih dežel in v katerem bi Nemci gospodovali nad Slovani. Torej slovenski federalisti, ki hočejo biti sami svoji, mislijo napraviti tako imenovano skupino notranje-avstrijskih dežel. Zgodovina nam priča, da so te dežele že od nekdaj spadale v eno celoto, ktera je imela zraven deželnih zborov še poseben občen ali generalen zbor. V njem so se zbirali poslanci koroške, štajerske, kranjske in primorske dežele. In še zdaj naše dni je več takih uradov in oblastnij, katerih oblast in delovanje obsega vse ali vsaj več imenovanih dežel. Pa ne samo zgodovina nam priporoča to staro napravo, temveč še drugih vzrokov je, za katerih voljo se poganjamo za to skupino.

(Konec pride.)

Avstrijsko cesarstvo.

Iz Zagreba smo dobili znamenit program ali očitovanje, ki ga je izdala tako imenovana fusijsnarska stranka, ali stranka madjaronov in narodno-liberalnih veljakov, ki so se med seboj združili, da bi lože dosegli svoj namen. Podpisanih je 11 hervaško-slavonskih politikarjev, ki zahtevajo, naj se pred vsem državopravne zadeve, ki se tičejo cesarstva sploh, poravnajo in rešijo, a potem še le pride na versto posvetovanje o združenju ali úniji z Ogersko, kar je tudi hervaški zbor l. 1861 v 42. členu

Besednik.

Listi iz Prage.

(Vsi sveti. Volšansko pokopališče, Čelakovskijev spominik. „Hlas“ o čeških učencih — tudi Slovencem v premislek. Narodne šole. Zgodovina slov. naroda. Češko nar. gledišče. Prijazna opombica zastran ulajnarja od koprolu.)

(Konec.)

Poleg tega so pa naše srednje šole in ljubljanska rormalka bile in so še zdaj, — da bi tako ne! — dostikrat ponemčevane. Sam sem bil več ko enkrat priča, ko je učenec, misleč komu vstreči, s tem imenoval jezik za svoj materni, v katerem se je še le v šolah naučil kruha prositi. Žalostno pa je za nas, da še zdaj skorej nič nismo na boljem! Res osupnilo me je slišati, da dobó ljubljanska gimnazija zopet letos učenika, ki je o mojem času v nedolžnih vse zlobe in suma prostih sercih slovenskih drugošolcem budil narodno (!) zavest s tem, da jih je trikrat srečne imenoval, ker se pristevajo k veliki Nemčiji, ki sega od Balte do Jadr, in duševno gospoduje čez ves svet, in kako ponosen sme biti vsak na to, ker se naša „Laibacherica“ prebira večidel po vsi omi-

kani Evropi notri do obal severo-izhodnjega morja (!). Ni verjetno, sicer pa je istina. Toži se sem ter tje, da so učenci v vednostih preleški, da jim zlasti jezikoslovstvo ne gre v glavo in prigodilo se je lansko leto v enem nižem razredu ljubljanske gimnazije, da jih je 30 samo iz latinskega in gerškega dobilo slab red. Može si ubijajo glave, odkod da je to, in pripisuje se ta nevednost kaj različnim vzrokom. In vendar je to čisto naravna stvar!

Vzemi pred se prvo- ali drugošolca in govori z njim nemški, da se prepričaš, koliko zna, in sodil boš lahko. Moj Bog, kje je v stanu razumeti v nemškem jeziku pisana in učeno zavita pravila za kak mertev klasičen jezik, ako jih še za nemški jezik ne razumi, in če se jih po čerkah vtepe v glavo, kako jih potem djanski obračati?

Ves drugačen je vspeh, ako mu jih oberneš v domači jezik; prepričal sem se tega sam dovolj pri večletnem podučevanju.

Kakor je čuti, se bojé spisuje zgodovina slovenskega naroda. Res zadnji čas je že, — pa vsaj ne v nemškem jeziku! Ako bi bilo tako, no, bili bi pa spet na pravi poti: saj mi še tega nikakor ni moč razumeti, zakaj da so naši veljaki v naučnem načertu za srednje šole nasvetovali, da naj se občna posvetnica učí po nemški. Kteri razlogi so

jih vodili pri tem, res ne vem; vsaj jaz bi mislil po skušnji, da je poleg veroznanstva zgodovini najbolj potreba domačega jezika. Ali bi se ne dalo tako popraviti!

Pa pustimo te tožbe, saj bi jih ne bilo ni konca ni kraja, ako bi hteli dalje premišljevati. V Ljubljani se govori o narodnem gledišču, v Pragi pa je že čez 100 tisoč nabranega denarja za ta namen, akoravno ga že imajo. Toda imeti hočejo „dústojnóho“, kakor pravijo. Za to pa vidiš na vsakem oglu, v vsaki veži in gostivnici dotično povabilo z napisom: „Na zdař dústojnóho národního divadla“. V vsaki družbi, pri vsaki veselici sploh povsod se nabira za narodno gladišče. Ni čuda torej, da gre iz vseh krajev denar vkup, ne le iz Prage, temuč tudi iz mnogih drugih mest češke dežele; kaže se res očitno, da je „Praga“ matka mest. Mestni odbor Praški sam je odločil za narodno gladišče celih 40 tisoč.

Slovenci, tudi tu bi imeli mi Čehe posnemati pri nabiranju za našo Matico.

Ker sem danes že tu pa tam nejevoljno zagodernjal, naj pa še h koncu eno povem, ki mi ni po všeči.

G. V. Žarnik v svojem spisu „En teden na Dolenskem“, ki se, mimogredé rečeno, nekako čudno odlikuje od poprejšnjih njegovih spisov, ostro kara našega verlega So-

izrekel. Obravnavanje z Dunajem pa se mora z Ogrri skupaj goditi, in sicer na podlagi popolne ravnopravnosti, avtonomne in popolne samostojnosti trojedine kraljevine. — To obsega na kratko to „očitovanje“. Ker je na tem veliko veliko ležeče, da se porazumljenje zgodi, in tudi, kako da se zgodi, mislimo, da je ta fusijonska stranka znamenit dogodek, ne da bi madjaroni in narodnjaci eden drugemu za nos vodili, ampak da so pri tolikih zmedah menda, kakor tudi česki „Narod“ piše, tisto pot našli, ki pelje k porazumljenju. Razumé se pa samo po sebi, da gre na madjarone dobro paziti, da je namah kam ne zasuknejo in tako vsega ne poderó. „Zukunft“ pravi, da ima ta združba le to dobro, da se stranke čedalje bolj zavedajo svojih dolžnosti in namerov in se tako uterjajo. Drugi hervaški listi pa se ne kažejo z „očitovanjem“ zadovoljni ter prerokujejo, da iz te moke ne bo kruha. Vpraša se le še, ali bodo tudi Madjari ta program sprejeli in pri volji porazumevati se skupno s Hervati na podlagi popolne enakopravnosti in samostojnosti. — Med podpisanimi *) se pogrešajo imena škofa Strosmajerja, ki je že poprej odšel v Benetke,**) in grofov Erdödia in Jankovića, dveh najbolj napetih in znanih madjaronov. Ali sama nista hotla pristopiti, ali pa ju niso med-se hotli, to pa se ne ve. —

Deržavni minister grof Belkredi je oni dan razposlal na vse deželne glavarje drugo okrožnico, v kateri jim nalaga dolžnost, naj mu razodenejo svoja mnenja, kako naj bi se uprava zljajšala in bolj po prostem in cenó vredila. Zlasti pa povdarja tu decentralizacijo in samoupravo, da bi se moglo število uradnikov zmanjšati. Uradnije imajo pridno na to gledati, ali so se uradniki spoprijaznili z duhom novih vredeb, ter navaja nekaj točk, ki na jim bodo v zglede, da se prej vresniči njegov blagi namen.

To okrožnico gotovo spet vsak prijatelj samouprave in protivnik birokratiških oblik z veseljem pozdravlja. Vpraša se le, ali bodo pa tudi te blagovoljne besede in opomini pripravna serca našli; kajti druga je svetovati, druga v djanju spolnovati, zlasti ker so še večidel vsi stari uradniki ostali. Ti pa ne vprašajo po novem duhu. Dobro bi tedaj bilo, da bi se vsaj pri glavarjih in in predstojnikih kaj spremenilo. Kaj nam pomagajo po imenu svobodne občine, če jim birokracija na vse plati zaderge stavi? Dajte občinam, kar jim gre, in kolikor brez

*) Dr. Rački, veliki škofov prijatelj, se ni hotel podpisati. Vredn.

**) Je že spet v Zagrebu. Vredn.

vse škode upravljati zamorejo, in videli bote, da bo kmalo birokraciji glava odsekana.

Vsa znamenja kažejo, da bo Schuselka pri vsem tako strastnem naportstvu najberže spet izvoljen. Pri poskušni volitvi je dobil največ glasov (88). Prava volitev je 13. t. m. Če ga res izvolijo, kaže nam to, da je vendar veliko Dunajčanov herbet pokazalo centralističnim politikarjem, ki v vseh rečeh hočejo veliki zvonec nositi in vsacega pnanati, kdor ni njihovih misli.

Centralisti in avtonomisti, ki so nam dozdaj tolikanj skerbi delali, da ne bi se popolnoma kam zgubili, čujte! prišli so s svojim programom vendarle na beli svet. Ni nam ga pa treba razkladati, ker je že tako vsemu svetu znano, kaj bi radi. Nič se niso naučili, pa tudi nič pozabili!

Erdeljski Saksi so tudi sklenili, naj da se najprej pogoji ustanové, pod katerimi se Ogerska z avstrijsko državo zveže; potem še le naj nastopi posvetovanje, kako naj se Sedmigraška z Ogersko združi. Gotovo bodo tudi Romani kaj takega sklenili.

Finančni minister potrebuje najmanj 150 milijonov. Zdaj pišejo, da jih neki dobi pri pariških bankirjih na posodo. Z Rotsildom so se pa razderli.

Ministerstvo je protestantom v Meranu na Tirolskem vredbo cerkvene srenje stanovito odreklo.

„Slovo“ prinaša program rusinskih zastopnikov na gališkem deželnem zboru. Sestavljen je, kakor „Slovo“ pravi, v porazumljenju s prevzvišenim metropolitom Dr. Litvinovičem ter se posebno odlikuje s svojo zmernostjo, previdnostjo in pravičnostjo. Dolžnost Poljakov je pa zdaj, da se ravno tako odkritoserčno in zmerno obnašajo in z Rusini porazumijo. Obsega pa na kratko to le: Treba je

- 1.) terdno stati za krepek razvitek in edinstvo in obstanek avstrijskega cesarstva;
- 2.) imeti zvesto udanost do presvitle cesarske rodbine;
- 3.) da se razvijajo svobodne naprave z deželno samoupravo;
- 4.) da se uterdi in raste rusinska narodnost na čisto narodni podlagi;
- 5.) da se povzdigne materijalno blagostanje celega kraljestva po načelih pravičnosti in popolne enakopravnosti;
- 6.) da se pravično razdelé bremena, ki se tičejo vojske, davka, itd.;
- 7.) da se z odpravo služnosti ali servituvov po pravici ravna;
- 8.) da se mir in sloga z dragimi narodi v Galiciji brez najmanjšega pohlepa po nad-

nam ni moč razumeti, kako se bo neolikana „balada“ vjemala z drugimi izvrstnimi proizvodi naših Sokolcev n. pr. s krasnimi besedami.

Še manj, kakor notranji obseg, nam je pa vseč vnanja oprava. Hvalo bi vedel v resnici že iz jezikoslovnega ozira tistemu, ki bi mi naznanil domačijo take „kranjske šprae“, ki se je že marsikje vrnila tudi v pismo, kjer bi imela smešnice nadomestovati. S kakšnim vspehom se to počenja, — ne preiskujmo za zdaj, toda to početje samo na sebi je že smešno dovolj.

Pripoznati mi mora vsak, kdor je le količkaj opazoval narodno govorico, da se ta „kranjska špraha“ v Ljubljani kuje. Ali nam je pa to tudi v kak prid, to se praša. Ne zaničujmo se sami in ne delajmo se protivnikom pod roke. Tu se ne gre opirati na češki original, naše razmere so drugačne. Mi smo skozi pol stoletja za Čehi! Ko bojo ljubljanski fiakarji in branjevke tako prebirali naše časopise, kakor prebirajo v Pragi „Narodne liste“ (pr. Štiri dnevi v zlati Pragi „Nov.“ 1861), takrat bo že prišel kedaj tudi jezik ljubljanskih pestin na versto. Brez zamere!

vlati ali hegemoniji ohrani, tako da je povsod in v vseh rečeh popolna enakopravnost. —

Emil Čakra, znani serbski rodoljub in pisatelj, naznanja v „Serbobranu“ svoj program, po katerem naj bi se serbski poslanci na ogerskem zboru ravnali. Obsega sledeče točke:

- 1.) V deržavopravnem vprašanju se je deržati načel federacije.
- 2.) Pri serbskem vprašanju je gledati na osnovo naših dogovorov in koliko so le-ti za naše čase primerni.
- 3.) Pri notranjih vredbah se nam je zlagati s tako imenovano sklepno stranko.
- 4.) Pravične tirjatve družih narodov naj se podpirajo.
- 5.) Gledé hervaškega vprašanja se nam je prizadevati za personalno unijo, in
- 6.) naj se iz deželne blagajnice napravi serbska pravna akademija v Novemgradu, v Kikindi pa serbska kmetijska šola, in serbsko gledišče naj dobiva letne podpore 6000 gl.

Dežele notranje-avstrijske.

□ **V Celovcu.** (Sodn. obravnava. Uč. služba. Vreme.) Dolga sodnijska obravnava z Moser-om je končana. V saboto še le se je sodba oklicala. Moser je obsojen za 8 let, njegova zdaj nevarno bolna žena pa za 2 leti v težko ječo. Dokazano je, da je župan sam ali pa tudi s pomočjo svoje žene za več kot 17.000 gl. ogoljufal in jih več tudi popolnoma na be-raško palico pripravil. Okrajni predstojnik Haslinger pa mu je povsod na roko bil in se tedaj tudi pregrešil. Obsojen je le na 6 mesecev v ječo. Dva njegova pisarja pa je zadela odvezna sodba. Pervi trije morajo tudi vse stroške povrniti. — Ta obravnava nam kaže žalostne posledice zakotne pisarije in starih birokratičnih oblik, po katerih so se tolike goljufije očitno doprinesle mogle. — Pri sv. Jakopu na velikovški cesti je učiteljska služba že razpisana. Učitelj bo dobival na leto 300 gl. v denarjih, prosto stanovanje in dreva. Kaj lepa služba! Ni nam pa treba še posebej povdarjati, da bo šola slovenska, ker so farmani sploh vsi Slovenci. Kdor bi kaj drugega namerjal, ne bi bilo prav in pravično! — Te dni se je kaj zelo zmrazilo. Slane je vse belo in debelo.

Izpod Korena. ?? (Tako znajo nemškutarji). Še nisem Vam pisal nikoli, — danes me pa sili nekaj, kar se je 1. novembra pod Kloštrom godilo. Tisti dan je bila namreč velika seja Podklosterske občine, pri kateri so se obravnavale razne zadeve. Pa omenjam le eno, ki je za nas Slovence jako imenitna in nam očitno kaže, kam in kaj nesramni nemškutarji namerjajo. Gosp. Apriesnik, sicer pošten in pameten mož, potegne iz žepa spisani predlog, kateri navetuje, naj občinski odbor sklene, da se slovenski jezik iz šole in iz kancelije čisto odpravi, — da je v Podklosterski občini vse samo nemški. Imenovani g. svetovavec je iz Vrat doma, kjer so, kar je tudi „Slovenec“ pravil, nekateri nemškutarji presvitl. knezoškofa letos po letu prosili, naj je Vratovska šola samo nemška. Dobili so jo dobro pod nos, — pa vendar ne dajo pokoja: Spodletelo nam je tam, mislijo si, pa poskusimo drugod! Pa tudi tukaj jim je spodletelo! Občno spočtovani župan, gosp. Gruma, vzdigne se prvi in reče, da kaj takega ne poterdi in ne podpiše nikoli. Za njim se vzdignejo drugi svetovavci in odborniki in ves ta predlog do čistega poderó. Gospodje možje! tako je pravo, ne dajmo si zatirati, kar vsak narod najbolj ljubi in štima. Materni jezik je velik dar božji in ravni pot do občne narodne omike in sreče. Učimo se od drugih narodov! Kaj bi rekli Nemci, Madjari, Italijani, ako bi jim kdo rekel, naj se odpravi iz šol in kancelij njihov domači jezik. Podklosterska občina pa šteje še čez 2.700 duš, skorej samih Slovencev, in tem bi se mar jezik zavezal — nekterim izda-

kola, ker ni prinesel slik „ulajnarja od koprohu“ sebo na Dolensko in pristavlja: „Bila bi balada na trati na svojem mestu, se ve, s slikami in dvema pevčema oblečenima kot tiroljska „Benkelsängerja“, — med tako dobroserčno in radovedno dolensko množico nepopisljivo drastičnega vspeha“. — Meni pa se zdi, da je storil vse hvale vredni „Sokol“ popolnoma prav, da ni spravljjal te „persiflaže kranjske šprache“ pred ljudstvom na dan, in g. Zaruk kaže s tem, ker govori od nepopisljivo drastičnega vspeha, da ubogo malo pozna dobroserčno in radovedno dolensko množico.

Razlogi naše obsodbe pa so ti-le: Pervič je omenjena balada (?) preveč trivialna po obsegu in mora se reči, da v tem res prekosi češki original. Resnica je, da se naš dobrovoljni narod rad smeje; prav, dajajmo mu torej zabavnega in smešnega berila, toda z ozirom na njegovo pravno stanje in stopnjo izobraženosti.

Ali je pa v stanu ta „persiflaža“ kacega razumnega človeka razveseliti, ali pa se mu zdeti smešna? Dvomim zeló.

Dajajmo narodu zabavne hrane, ki razveseljuje, pa tudi bistri duha in blaži serce. Tiroljska „Benkelsängerja“ pred slovenskim ljudstvom nam celó ne gresta v glavo, tudi

javcem za ljubo? G. Apriesnik, ne dajte se motiti in slepariti tisti stranki, ki od svobode in omike na vse gerlo kriči, zraven pa sosednje Slovence zatira in jih v nevednosti in sužnosti imeti želi. Ne bomo se motili, ako pravimo, da tistega možaka poznamo, ki vse te rovarije snuje in kuje. Saj je ravno tako počenjal tudi v drugi sosednji občini tako dolgo, da ga je pravična in svobodna slovenska stranka poderla na tla in odpravila od županovanja. To je gotovo, da je tisti dan lazil pod Kloštrom in ušesa nategoval, kaj da kaj bode; po seji je rep stisnil in šel! — Tudi to vemo, da so zavoljo tega predloga verli Slovenci Šentlenarške fare hudo razkačeni. Po keremah in drugih hišah so po pravici tožili zoper take namere. Pohvalno moramo omeniti gg. Majriča, Kodriča in Kramerja, ki so se za slovenske pravice moško potegovali: Slava vam, možjé. Ne dajmo se!! Zdaj pa še prašamo, kdo med sosednjimi narodi razdor in preprijareja? —

Iz Štajerskega. — k. 11. nov. (Mariborski mestni odbor in slovensčina. Duhovski šematizem). V poslednji seji mestnega odbora prišlo je v posvetovanje že omenjeno povabilo mariborske čitavnice, da naj bi se tudi mesto udeležilo in pripomagalost spominku, ki ga mislijo napraviti Slomščeku na čast. Kar smo pričakovali, zgodilo se je tudi! Mestni odbor te reči ni hotel pripoznati za občinsko zadevo in je čez povabilo čitavnično prestopil na dnevni red. Vendar se to ni zgodilo enoglasno in brez upora. G. odbornik Gašteiger govoril je zoper ta nasvet, rekoč, da se mu Slomščekov spominek res zdi občinska zadeva, ker se občina samo rajnemu škofu ima zahvaliti za veliko dobroto, da je Maribor sedež škofijstva. Zato predloži, naj se čez povabilo čitavnice ne prestopi na dnevni red, ampak naj se vzame v pretres in sklence, da se tudi mesto bo udeležilo pri Slomščekovem spominku. Glasovalo se je o predlogu g. Gašteigerja, pa ostal je v veliki manjšini, ker so zanj bili samo še štirije odborniki: gg. Dr. Dominkuš, Dr. Modrinjak, bukvar Leirer in še eden odbornik. Mariborsko mesto, ali prav za prav večina odbora, nič ne mara in nič ne bo storila, da se postavi dostojen spominek prvemu mariborskemu škofu. Znabiti, da, ko bi tudi novci bili pripravljani, še ne bo dovolilo primerne prostora!

Še druga reč prišla je v pretres ravno v tej seji in se tako rešila, kot bi Maribor ležal kje blizu Frankobroda, ne pa na slovenski zemlji. Šlo je za novo dekliško šolo, ki jo mesto misli na svoje stroške napraviti. Pretresovali so se učni predmeti; poročevalec pa je bil g. Dr. Waltner, okrajni zdravnik. Ko se je govorilo o jezicih, kateri se imajo v tej, se ve da, čisto nemški šoli kot obligatni predmeti učiti, in ko od slovenskega jezika ni bilo ne duha ne sluha, vzdignil se je g. Dr. Dominkuš in dokazal v jedrnatem govoru, da bolj ko francoski ali laški jezik je slovenski potreben mariborskim deklicam. Posli so skoro vsi slovenski, na trg le hodijo slovenski prodajavci, in večina trgovcev živi od slovenskih kupcev. Za vsako gospodinjico v Mariboru, posebno pa za žene okrnikov in trgovcev, je neobhodno potrebno, da znajo slovenski jezik, če hočejo dobro spolniti svoja opravila in dolžnosti. Tudi tirja to duh sedanjega časa, to tirja enakopravnost obeh deželnih jezikov, kar se ne sme samo zmirrom obetati, ampak tudi enkrat djansko vpeljati. Na to odgovori g. poročevalec, da se njemu znanje in tedaj tudi učenje slovenskega jezika celo nepotrebno zdi *); enakopravnost jezikov pa je le sanjarija in zahteva nekterih prenapetnežev, kajti po mislih g. Dr. W. „enakopravnost jezi-

kov le v tem obstoji, da se slovenskim otrokom, kolikor mogoče, daje prilika, da se nemški nauče!“ — Na tako logiko je težko kaj odgovoriti. Sicer je pa g. dr. W. že znan zavolj svojih originalnih izrekov. Izustil je enkrat tudi v mestnem odboru, da največa nesreča sedanjega veka je najdba železnice in pa telegrafov. Kdor je tak starokopitnež, ta res ne sme zameriti, če se mu tudi vsako narodno gibanje zdi le nesreča našega veka in draženje javnega mira. — Večina odbora je potrdila predlog g. poročevalca in tako izpahnila slovenski jezik iz mariborske dekliške šole!

V duhovskem šematizmu labodske škofije so se dozdej vsa osebna in okrajna imena tiskala v tisti smešni nemški pisavi, ktera se slovenskim imenom ravno tako prilega, kakor surki cilindri ali pa kalpaku škric. Oglasile so se zategadel že večkrat pritožbe o časih rajnega stolnega prošta, pa vse zastoj. Zdaj pa začel je drug duh pihati in nastopil se je pravi pot, da se spolnijo pravične želje in vendar se nikomur ne dela sila. Pozvani so po posebni okrožnici vsi g. duhovniki, naj vlastnoročno zapišejo svoja imena, kako da jih želijo natisnjena. Tako postopanje je hvalevredno. Naj bi se vendar tudi zastran matic ali matrik začelo ravnati po mnogokrat izrečenih željah!

Od Savinje. — ? — (Nauk o koleri). Pred nekoliko dnevi dobili smo od deželnega poglavarstva po okrajnem predstojništvu celjskem nauk, po katerem bi se imelo prosto ljudstvo podučevati, kako mu je raynati, ko bi se utegnila kolera zatrositi na Štajersko — česar nas pa Bog varuj! Da je to kaj previdno ravnanje našega deželnega poglavarstva, o tem ne bo nihče dvomil. Ali zarad nekaj družega nas je zbolelo srce, ko smo omenjene liste dobili v roke. Čujte! Deželno poglavarstvo pošilja slovenskim prebivavcem južne Štirské nauk, po katerem naj bi se ravnali, ako nastane kolera — dobro me zastopite! — prostemu slovenskemu ljudstvu nauk v visoko — nemškem jeziku. — Kaj porečete k temu, dragi bravci? Jaz ne vem, ali bi se smejal ali jokati! Ali se ne pravi to, za dobro početje in izpeljavo najbolj neukretne pripomočke jemati? Vrh tega je pa to se živ dokaz, da se o štajerskih Slovencih pri deželnem poglavarstvu še vedno nič vedeti noče. Nade, ki smo jih stavili v Belcredija, temnijo se, — in najbrže še tudi z v. č. g. baronom Mecsery-om ni zazorila nam štirskim Slovincem doba pravičnejših dni. Kaj bó?

Pri sv. Martinu na Paki 8. novembra 1865. (Strašno umorstvo.) Naj bi pijancem in pretepavcem po ušesih zabrenčalo, pa tudi serca prešinilo, kedar slišijo, kaj žalostnega se je te dni v naših krajih pripetilo. M. K. iz Ročice je imel navado, prav pogostoma v gorico gledat hoditi, ali čep še derži in ali ni morebiti kak obroč že poknil, — pa tudi pokušat, ali je letošnja kapljica res tako sladka, kakor jo ljudje hvalijo. In menda zato, da bi vina nihče ne ukradil, ostal je včasih tudi čez noč pri sodu. Gorje pa ženi, ko bi se bila prederznila, svariti ga zavoljo tega, hitro bi jej bil pleča poravnal. Tako je tudi preteklo saboto z nekim tovaršem šel v gorico, za njim pride tudi njegov sin. In ker letošnje res gladko po gerlu teče, naserkajo se ga vsi prav močno. Potem se začno prepirati, pa tudi hudo pretepati.

Razkačeni oče mahne svojega sina po glavi, hudobni sin pa očeta! Zvečer pride sin ves pijan in kervav domu, nesrečnega očeta pa v nedeljo zjutraj v hramu z ranjeno glavo mrtvega najdejo. Vol, kateri se rad bode, lahko rog zgubi! Od tega človeka mi je tudi nekdo pravil, da bi en konj prej ko ne ne mogel peljati vsega kolovja, ktero je že po njegovem grešnem životu mahal, zakaj če je bil vinjen, hotel je v vsakem boju prvi biti; če ga pa bilo ni,

podpihival ga je sam. Zdaj pa jo je skupil — za vselej! Le to je še bolj žalostno, in strašno, da se je to po njegovem lastnem sinu zgodilo. Nesrečni sin zdaj v ječi premišljuje, kaj strašnega je v pijanosti storil, in čaka sodbe in zaslužene kazni; — oče pa je že tam na božji pravici.

Ravno slišim, da so v nedeljo večer tudi v Šoštanjski fari pri neki ženitnini voglarji koga ubili, v Škalski fari so pa neko žensko v mlaki mrtvo našli.

Iz Haloz. R. B. (Kn. škof. razglas. Nekaj dobrih nasvetov.) Dne 2. novembra je knezovladiško redništvo labodske razposlalo okrožnico, kjer naročuje, naj vsak duhovnik svojeručno si zapiše ime tako, kakor ga želi zapisanega imeti v duhovniškem imeniku. Slava! Ime je vsakemu lastnina in svetinja, česar nikdo, ni krilatec z nebes, nima pravice mu kvariti ali rogljati ga, kakor se je žalibog doslé pri nas godilo. Čeravno pa ima vsakteri pravico ime pisati, kakor se mu prav zdi, vendar se mora rodovinsko ime (pridavek), posneto iz narodnega jezika, temu primerno, t. j. popolnoma pravilno pisati; ker pa nas je še mnogo, kateri ne znamo na tanko pravil svojega slovenskega jezika, zato je treba vredbe od takega učenjaka, ki do jedra pozna zakone lepe slovensčine, po kateri naj se pišejo imena kolikor mogoče pravilno. Svetim pravilom jezikovim se ne sme delati nikakošna sila ali krivica, saj imena imajo iz pomenljivega jezika izvir. Ako so nevedneži pisali po krivem pridavke v krstne knjige, kako bi odtod smelo izvirati, naj da bi jih drugi ravno tako napačno pisarili; jezik je pravilo, nikar pa posnetek nevednosti in napačnosti. Svetovati bi bilo posamnikom in vredništvu, da se a) **ka** piše mesto **x**: Aleksič; b) da se **ll** odstrani: Dolinšček; c) da se **v** piše na svojem mestu Rjavec, Pečevnik, Pivec, Plevnik, Sevnik; č) da se **e m. o** piše po mehkih soglasjih: Družević, Kostanjevec; d) **j m. i**, kjer zakon zahteva: Gajšek, Krajnik, Canjkar; e) **k m. g** ali **gg** na konci: Glavnik, f) **ar m. er**: Mlinarič, Jančar; g) **ee** na konci: Klasičec, Kranjec h) **l** na svojem mestu: Omrzcl, Vogel, Sibal, Volk; i) **e** se izpahne pred r-om, kjer je ta samoglas: Frk, Frlan, Hrtiš itd. — Krstna imena naj bi se vselej pisala za rodovinskimi, kar je narodno in naravno.

Ker se ravno prerajamo, bilo bi pametno popolnoma se preroditi, t. j. duhovniški imenik, slovenskim duhovnikom namenjen, posloveniti, kar bi dalo k večjemu en dan dela.

Živo svetujemo tudi kn. vl. redništvu, skrajna doba je, da mahoma prekličé ono čudno naredbo, po kateri se ne smejo rodovinska in krajna imena pisati po slovenski v župnih maticah. Ta Šmerling-Strassoldov ukaz se ne zлага s temeljnim pravom našega naroda; k temu nima pravice nikak vladar in nikak načelnik, kateri se šteje med pravosposobna bitja. To samooblastno povelje se ne sklada ne z razumom, ne s pravičnostjo, ne z verskimi postavami, marveč sega v črtov kolobar, kjer nemčevanje pleše. Priporočamo tedaj odkritosrčno in celo resno kn. vl. redništvu, naj ukaže, da se počeni od l. 1866. vsa rodbinska in krajna imena pišejo pravilno po našem.

Iz Ljubljani 10. novembra. J. Y. (Žalostinke: naše šolske zadeve, prihodnji deželni glavar. Biškup Strosmajer.) Veselili smo se Slovenci, ko je nastopilo novo ministerstvo in pričakovali smo vsi za gotovo, da se bo obrnilo v marsikteri zadevi na bolje pri nas. Veseli smo podajali novemu ministru zaupnice, pričakovaje od njega, da se bo oziral na naše prošnje in zahteve in da nam jih bo tudi spolnil po mogočnosti. Tem neprijetnejši je tedaj za nas, ako vidimo, da je še vse pri starem ostalo in da spremembe še ni čutiti. Komu se bo zdelo mogoče to, kar se je zgodilo pred nekaj dnevi: za razpisano mesto učiteljsko na tukajšnji realki

*) Radi bi vedeli, ali bi g. Dr. W. bil kedaj postavljen za okrajnega zdravnika in kako bi on opravljal svojo zdravniško službo v mariborski bolnišnici brez znanja slovenskega jezika? Godilo bi se mu, kakor slavnim ljubljanskim bolnišničarjem.

sta prosila samo dva gospoda, namreč gosp. Tušek, profesor na viši realki v Zagrebu — znani naš rojak, ki je spisal vsakemu dobro znano „rastljinstvo“ za gimnazije in realke — in nek gosp. suplent Walter, po rodu Nemeč iz Salcburga. Kaj misliš, dragi čitatelj, kateri izmed teh dveh gospodov je bil poterjen za sposobnega? Domačin ali ptujec? Po stari navadi podelila se je služba raji ptujcu, terdemu Nemcu, ki ne umé besedice slovenskega, kakor pa domačinu, popolnoma zmožnemu maternega jezika, kateri je zraven tega že učitelj, ko je oni samo suplent. Očividno nam kaže to, kaj imamo pričakovati o vpeljavi slovenskega jezika v šole. Pričakujemo pa za gotovo, da bodo takemu ravnanju nasproti krepko povzdignili glas v deželnem zboru narodni poslanci.

Deželni naš glavar, gosp. baron Schloissnig, se misli podati v pokoj, ker je doslužil 40 let in glas gre, da za njegovoga naslednika pride — gosp. žl. Bach, bivši deželni namestnik na gornjem Avstrijskem, brat g. eksministra Bacha. Spominja se še morda marsikteri čitatelj preprirov, ktere je imel pred nekimi leti ta gospod z deželnim odborom v Lincu; sicer pa samo to pristavim, da se v političnih zadevah zлага zelo s svojim g. bratom. Akoravno ste že obe „Presse“, stara in mlada, tudi pripovedavale to novico, trdno pričakujemo, da se ne vresniči, kajti če se to zgodi, podrl se bode zopet marsikteri steber zaupanja do novega ministerstva.

Pretekli teden se je peljal skozi Ljubljano ljubimec jugoslovanski, prevzvišeni vladika Strosmajer, v Benetke. Obžalujemo, da se je prevzvišeni gospod tako na tihem, da ni nikdo za to vedel, peljal skozi naše mesto, kajti presrčno radi bi bili pozdravili moža, kateri se ne imenuje zastoj „dika in ponos“ Jugoslavjanstva!

Iz Loke. * (Kako je neki kaj v Loci?) Od tod pač še nisem v „Slovenca“ nič družega bral, razun tistih par verstic, v kterih je potožba izrečena, da je v Loci še tudi kaj žalostno s slovensčino. To je sploh res! Pa o šolah ne bom govoril, da me kdo ne zgrabi; le kar tako zapazujem, hočem ob kratkem omeniti. Da loško mesto na slovenski zemlji stoji, da so sploh vsi njegovi prebivavci Slovenci, to je menda vsem zadosti znana resnica. Kaj bote pa rekli, če vam povem, da se v tem čisto slovenskem mestecu „bôhtar“ ali nočni čuvaj še vedno s svojim hripavim glasom po ulicah po nemški dere, rekoč: „losst enk fren,“ itd. Ali ni to narobe — svet, da je jojmene! Vselej se mi zdi, ko to „špraho“ slišim, kakor da bi bil tam gori kje med Pincgauerji ali pa še dalje „v reichu,“ zraven pa še tudi pri vsej dobri volji ne vem, „bi vil's g'schlog'n hot“, dasiravno so me med Nemce poslali, da sem se tam nemškega priučil. Tudi kar se nočnega počitka tiče, bilo bi želeto, da bi se kaj predrugačilo. Če pa že mora čuvaj kaj govoriti in se tako nekako kratkočasiti, govori in svari naj med Slovenci v domačem slovenskem jeziku, da ga bodo vsaj ljudje zastopili, drugače je čuvajevo žlobodranja brez vsega prida in pomena. — Tudi, kar se politike tiče, je vse nekako mrtvo tukaj. V loški čitavnici še „Slovenca“ nimajo; potlej pa lahko vganete, kako je tukaj s slovensko politiko sploh. Nekteri še celo pravijo, da ne bi ga zastopili, če bi ga tudi imeli. (Ali je res to mogoče! Vred.) Če vse to premišljuje, pač me serčna žalost obhaja, in skerbno se vprašam, kaj bo z napredkom v državno-pravnih, kmetijskih, obertnijskih in družih zadevah? Kako hočemo naprej koračiti, če je malokteremu znano, da „je pot odperta“, ki pelja do porazumljenja in blagostanja! Človek bi mislil, da ni nobene šole tukaj ali da Loka, Bog ve, v kterem hribovitem kotu tiči. Ali temu ni tako! Loka ima dve šoli, deško s 4 razredi in dekliško v nun-

skem samostanu, ima tudi mestno duhovnijo in kapucinski samostan, — lega njena pa je čez vse lepa in pripravna in nje prebivavci so prebrisani in marljivi na vse strani. — Toliko naj bo pa zdaj zadosti. Če na kaj posebnega in čerk vrednega naltim, pišem spet. *)

Dežele trojedine kraljevine.

Iz Varaždina. J. B. 9. nov. (Kako fuzija dopada? Kako je Kušević postal kancelar? Kaj bo?) Fuzija med strankama, objavljena v „Narodnih Novinah“, zadovoljava večino, ker so med podpisanimi tudi možje, ki imajo popolno zaupanje in ker jim je temelj 42. članek zbora l. 1861.

Iz verjetnih ust vemo, kako se je dogodilo, da je F. M. L. Kušević postal upravitelj naše kancelarije. Esterhazy in Majláth nista nikakor hotela madjarona, zatorej ni postal Pejačević, ki bi bil to čast dragovoljno prevzel. Znaní Mirko Bogović je bil potem zato namenjen; ali nevljudno postopanje proti njemu v Zagrebu je to zaprečilo. Kocka je tedaj padla na Kuševiča, za kterim je Njegovo Veličanstvo, ter se mu ne sme veliko kljubovati. V obče se misli, da bodo graničarski poslanci jasno znamenje, kar visoka vlada z nami misli. —

Ptuje dežele.

Bismark je že domá. V Parizu ni menda nič opravil Pa tega tako ne bo pravil na vsa usta!

Frankobrodsko starešinstvo protestuje zoper ondanji svarični oglas avstrijske in pruske vlade ter pravi, da jima notranje zadeve niso nič mar. Pruska pa bi vendar rada vse nemške dežele pod pruski klobuk spravila. —

Preč. g. Zvoliniki je zdaj za upravitelja varšavske nadškofije izvoljen. Kaj bo on kaj rekel, se dobro ne ve. Pravijo pa, da je persona grata — Rusom prijazen.

6. t. m. so prva kardela francoskih vojakov papeževo deželo zapustila.

Sella, italijanski finančni minister, je v svojem govoru izrekel, da spadajo Benetke med denarstvene zadeve. Vladina „Wiener-Zeitung“ pravi na to, da v tacih okoliščinah na porazumljenje ni misliti. To je gotovo!

Novo angleško ministerstvo se še nič kaj ne more utrditi. Obetajo še drugo večo zmeno. Zraven domačih zadreg ima pa tudi zastran oškodovanja z ameriškano ljudovlado dosti posla. Tedaj se bode prejali slej kaj predrugačilo.

V Atenah so spet enkrat ministre zmenili, ravno tako tudi v Kodanju na Danskem.

Razne novice.

* Meseca oktobra so v teržaški okolici zidarji Gospodov dan z delom očitno onečastili. Pa, glejte! obok, ki so ga zidali, se zruši, in dva zidarja zasuje in umori. — Kaj pravite k temu?

* V Ljubljani se je več domorodnih gospá in gospodičin po nasvetu gospodičine J. Orlove zedinilo in se bodo ob petkih shajale v čitavnični dvorani in delale obleko za ubožne otročiče, ki se jim bode podarila Sveti večer. Te dobrote se zamore udeležiti vsak, kdor kaj pripomore, da se nakupuje roba za oblačilca. — Zares, to je lep in posnemanja vreden zgled!

* „Danica“ pristavlja „Slov.“ dopisu od 1. nov. zastran beneških Slovencev pomenljive in resnega preudarka vredne besede, namreč da bi te Slovence morala prav za prav najprej cerkvena oblast v varstvo vzeti in da naj bi se ta oddelek videnske nadškofije z goriško nadškofijo, h kateri po

rodu in zemeljski legi pripada, sklenil, kar tirja dušni blagor teh zanemarjenih Slovencev. Gotovo bi Rim, pravi „Danica“, ko bi vedel, kako se tam godi, podpiral to misel ali vsaj opominjal, naj se ondotnim ovčicam daje živež v njih jeziku. — To bi se pač lahko zgodilo!

* „Nar. Listi“ pišejo, da je bil Res-selnov oče v Heinersdorfu na severnoizhodnji stani češke dežele rojen. Pričakujejo tedaj, da se na Resselnovem spominku, ki so mu ga na Dunaju postavili, vpišete besedi: „natione Bohoemus,“ kajti že so govorili, da je Bog ve kje domá, ker je parno vretenico iznajdel. Truplo njegovo pa je v Ljubljani pokopano.

* Upanje je, da se bo vendar delala železnica iz Ljubljane v Beljak, ker se bode ljubj kupčijska zbornica spustila v dogovor z deželnim odborom in g. Prašnikarjem, ki bode trasiranje prevzel.

* Iz Tersta se piše, da gre g. Fabijanova ladija v Vera-Kruc 30. dan t. m. Kdor ima kaj za Meksiko, naj pošlje kmalo v Terst.

* G. Tušek, učenik na zagrebški viši realki, je prosil službe na ljubljanski viši realki, ali ni je dobil on, ampak Salcburčan g. Wastler, ki besedice slovenskega ne zna. Vse se čudi, kako je kaj takega mogoče bilo. Ker tu ne gre več za osebo, pravijo „Novice“, ampak za princip, ima deželni zbor novo gradivo o šolskih zadevah.

* Mariborsko mestno starešinstvo je odgovorilo na vabilo k pristopu v odbor za Slomšekov spominek, da mu ta zadeva ni nič mar in da nima v tem odboru nič opraviti. — To je dakako lepo in poznamlja dobro nemške mestne odbornike, ki mestu toliko čast delajo! Nadjamo se pa, da se bo spominek ukljub vsem zaprekam, če tudi malo kasneje, vendarle postavil. — O obeh zadevah govoriga posebna lista spre-daj bolj na tanko.

* Te dni je prišel iz zapora 14 letni mladeneč, ki je šolo zapustivši učil se mi-zarstva, zraven pa tudi okoli Judenburga na Stajerskem več hiš zažgal. Obsojen je bil le na 8 mesecev v ječo. Ko so ga v Celovec gnali, rekel je mimogrede, da bo kmalo spet kaj zakuril. Brič je to gosposki naznanil. Da bi se vendar kaj poboljšal, sklenili so poslati ga v ljubljansko delavšnico.

* V Berlinu se je neko poslopje poderlo in več ljudi, pravijo da 70, pod svojimi razvalinami pokopalo.

* Iz narodopisnega načerta — „Jugoslovjenci u Turskej,“ ki ga je spisal naš rojak g. Fr. Bradaška, profesor na zagrebški gimnaziji, pozvedamo, da živi v Bulgariji, Traciji in Macedoniji 5 milijonov 875 tisoč Bulgarov; Hervatov in Serbov pa v Bosni, Hercegovini, v stari Serbiji in Albanski, v Črni gori in serbski kneževini vseh skupaj: 703 tisoč. Vseh Hervatov in Serbov pa nam našteva v Avstriji, Turčiji, Črni gori in Rusiji 6 milijonov in 95 tisoč.

Duhovske zadeve.

Kerška škofija: Preč. g. Jakob Reberník je imenovan za infuliranega prošta v Strassburgu. G. Janez Černic je dobil faro Glodnico. — Umerl je g. Franc Karl, župnik v pokoju in beneficijar v mestni bolnici in je bil 12. t. m. slovesno pokopan. R. I. P.!

Sveto leto se v tej škofiji prične 2. decembra in se konča konec t. l. —

Loterija.

Gradec: 55 48 3 61 74.

Prihodnje srečkanje je 22. novembra 1865.

Dunajska borsá 14. novembra 1865.

London	107.60
Novi zlati	5.17
Srebro	107.25

*) Lepo prosimo! Vredn.